

Sygn. akt : II AKa 112/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący	SSA Barbara Suchowska
Sędziowie	SSA Elżbieta Mieszczkańska SSO del. Rafał Olszewski (spr.)
Protokolant	Agnieszka Przewoźnik

przy udziale Prokuratora Prok. Apel. Adama Rocha

po rozpoznaniu w dniu 19 kwietnia 2012 r. sprawy

wnioskodawcy **G. S.**

- w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę -

na skutek apelacji pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 10 października 2011 r.

sygn. akt. IV Ko 38/09

1. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok,
2. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt II AKa 112/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 10 października 2011r. sygn. akt IV Ko 38/09 Sąd Okręgowy w Gliwicach na mocy art. 8 ust. 1 oraz art. 8 ust. 2a Ustawy z dnia 23 lutego 1991r.

o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149

z późn. zm.) oddalił wniosek G. S. o zasądzenie odszkodowania

i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikłą ze skazania wyrokami Sądu Rejonowego w Gliwicach w sprawach III Kp 785/52 i III Kp 1176/54 oraz represjonowania wnioskodawcy w okresie od 1 stycznia 1944r. do 31 grudnia 1956r. przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości oraz organy pozasądowe działające na obecnym terytorium Polski.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pełnomocnik wnioskodawcy, zaskarżając orzeczenie Sądu I instancji w całości i podnosząc zarzut błędu

w ustaleniach faktycznych, przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegający na stwierdzeniu, że wnioskodawca nie wykazał, aby prowadził działania, mogące być ocenione jako walka o byt niepodległego Państwa Polskiego pomimo, iż w ocenie wnioskodawcy, okoliczności ujawnione w toku przewodu sądowego prowadzą do wniosku przeciwnego.

Stawiając powyższy zarzut, pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz G. S. odszkodowania w kwocie 3.759.266 zł oraz zadośćuczynienia w wysokości 7.500.000 zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy okazała się bezzasadna. Należy wskazać, iż Sąd I instancji przeprowadził rzetelne postępowanie dowodowe, zaś

w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku odniósł się do wszystkich okoliczności podawanych przez wnioskodawcę zarówno we wniosku jak i w zeznaniach złożonych na rozprawie. Kontrola instancyjna nie wykazała żadnych uchybień, które uzasadniałyby zmianę wydanego rozstrzygnięcia, zgodnie z żądaniem apelacji.

Na wstępie należy zaakcentować, iż przepisy ustawy z dnia 23 lutego 1991r.

o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, w sposób precyzyjny określają przesłanki, których spełnienie warunkuje zasadność roszczeń

o odszkodowanie i zadośćuczynienie skierowanych przeciwko Skarbowi Państwa. Sąd Okręgowy w Gliwicach, wbrew zarzutom apelacji, prawidłowo przyjął, iż roszczenia, których dochodził wnioskodawca, nie znajdowały oparcia w przepisach powołanej ustawy.

Odnośnie roszczeń, wywodzonych przez wnioskodawcę ze skazania go przez Sąd Rejonowy w Gliwicach w sprawach III Kp 785/52 i III Kp 1176/54, Sąd Okręgowy w Gliwicach słusznie uznał brak ich zasadności powołując się na art. 8 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lutego 1991r. Wskazany przepis uzależnia prawo do dochodzenia od Skarbu Państwa odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia

za poniesioną krzywdę wynikłą z wykonania orzeczenia wydanego przez polskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub przez organy pozasądowe w okresie od rozpoczęcia ich działalności na ziemiach polskich, począwszy od 1 stycznia 1944r. do 31 grudnia 1989r., od uprzedniego stwierdzenia nieważności takiego orzeczenia

w oparciu o art. 1 Ustawy z dnia 23 lutego 1991r. Postępowanie o uznanie powyższych orzeczeń Sądu Rejonowego w Gliwicach za nieważne toczyło się przed Sądem Okręgowym w Gliwicach w sprawie o sygn. akt IV Ko 76/09. W dniu 3 stycznia 2011r. Sąd Okręgowy w Gliwicach wydał w tej sprawie postanowienie, którym na podstawie art. 1 ust. 1 w związku z art. 2 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lutego 1991r. oddalił wniosek G. S. o uznanie za nieważne orzeczeń Sądu Rejonowego w Gliwicach w sprawach III Kp 785/52 i III Kp 1176/54. Wnioskodawca nie zaskarżył przedmiotowego postanowienia, w związku, z czym uprawomocniło się ono w dniu 11 stycznia 2011r. Sąd I instancji rozpoznający w niniejszej sprawie żądanie zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za krzywdę wynikłą

ze skazania G. S. w sprawach III Kp 785/52 i III Kp 1176/54 Sądu Rejonowego w Gliwicach, związany był prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w Gliwicach w sprawie IV Ko 76/09. Wobec prawomocnego oddalenia wniosku G. S. o stwierdzenie nieważności orzeczeń Sądu Rejonowego w Gliwicach skazujących G. S., Sąd merytoryczny trafnie uznał,

iż wnioskodawcy nie przysługiwało uprawnienie do dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa z tytułu ich wykonania.

Sąd Apelacyjny podziela również stanowisko Sądu I instancji, który nie uznał zasadności pozostałych roszczeń zgłoszonych przez wnioskodawcę. W odniesieniu do żądań budowanych w oparciu o okoliczności faktyczne w postaci spalania domu mieszkalnego i zabudowań gospodarczych przez żołnierza radzieckiego w dniu

28 stycznia 1945r. tj. w czasie działań wojennych prowadzonych podczas II wojny światowej oraz obrażeń doznanych przez G. S. w wyniku zrzucenia go przez żołnierza radzieckiego ze schodów, co było związane z podejmowanymi przez wnioskodawcę próbami ugaszenia wzniesionego przez tego żołnierza pożaru, uprawnienie do dochodzenia

ewentualnego odszkodowania i zadośćuczynienia należy oceniać przez pryzmat przesłanek określonych w art. 8 ust. 2a Ustawy z dnia 23 lutego 1991r. Powołany przepis stanowi, że prawo dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia przysługuje również osobom, mieszkającym obecnie bądź w chwili śmierci w Polsce, represjonowanym przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe, działające na obecnym terytorium Polski

w okresie od dnia 1 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. oraz na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim, w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r., za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego lub z powodu takiej działalności. Wymaga podkreślenia, iż wnioskodawca nie spełnia podstawowego warunku określonego w cytowanym przepisie, a mianowicie nie mieszka w Polsce. Jak wynika z wniosku, G. S. w 1972r. wyjechał z Polski do Niemiec i tam osiedlił się na stałe. W toku postępowania przed Sądem I instancji, wnioskodawca wskazywał jako miejsce zamieszkania Niemcy, zaś w Polsce ustanowił adresata dla doręczeń w osobie A. S.. Z uwagi na brak miejsca zamieszkania w Polsce, wnioskodawcy nie przysługują roszczenia z tytułu ewentualnych represji stosowanych wobec niego przez radzieckie organy ścigania

i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe. Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalając przytoczone roszczenie wnioskodawcy powołał się nadto na pogląd wyrażony przez Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z dnia 5 maja 2008r., II AKa 88/08, Lex nr 466406, iż stosowanie represji przez radzieckie organy ścigania

i wymiaru sprawiedliwości oraz organy pozasądowe wobec osób wymienionych w art. 8 ust. 2a Ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., uzasadnia zasądzenie odszkodowania

i zadośćuczynienia wówczas, gdy represje te miały in concreto charakter represji karnosądowych, a nie wynikały z walki zbrojnej nieprzyjaciół, a nawet wrogich formacji wojskowych. Podobne stanowisko zaprezentował także Sąd Najwyższy

w uchwale z dnia 19 kwietnia 1995r., I KZP 8/95, OSNKW 1995/5-6/30. W stanie faktycznym przedstawionym przez wnioskodawcę, nie sposób dopatrywać się represji o charakterze karnosądowym stosowanych wobec niego przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe. Podpalenie przez żołnierza radzieckiego domostwa, w którym w czasie wojny wraz z matką mieszkał G. S., w następstwie czego spłonęły również zabudowania gospodarcze, stanowiło konsekwencję prowadzonych w tamtym czasie działań wojennych, wynikającą z brutalnego ekscesu żołnierza Armii Czerwonej i nie było represją

z tytułu działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w rozumieniu Ustawy z dnia 23 lutego 1991r. Za represję wynikającą z działalności niepodległościowej, o której mowa w cytowanej ustawie, nie można uznać również zrzucenia wnioskodawcy ze schodów przez żołnierza radzieckiego, w wyniku czego G. S. miał doznać obrażeń ciała. Wnioskodawca we wniosku wprost wskazał, iż zdarzenie to miało miejsce, gdy próbował gasić pożar wzniesiony przez żołnierza radzieckiego, – G. S. próbował, więc uchronić przed spalaniem dom,

w którym mieszkał i podjęta przez niego inicjatywa w obronie interesu własnego

i swojej rodziny nie może być postrzegana jako działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Nadto, jak trafnie zauważył Sąd Okręgowy, spalony w czasie tych wydarzeń dom mieszkalny, należał wówczas do matki wnioskodawcy a nie, do G. S..

Do „represji” podlegających kompensacie w myśl Ustawy z dnia 23 lutego 1991r. nie można zaliczyć wysiedlenia w 1945r. G. S. wraz z rodziną

i uniemożliwienia korzystania z zabudowań mieszkalnych i gospodarstwa rolnego

w Ł. aż do 1953r. oraz późniejszego wyjazdu do Niemiec w 1972r.

i przekazania pozostałego w Polsce majątku na rzecz Skarbu Państwa. Do argumentów wskazanych w uzasadnieniu Sądu Okręgowego w Gliwicach należy dodać, że jak wynika z okoliczności przedstawionych we wniosku, wysiedlenie rodziny wnioskodawcy związane było z akcją przesiedlania, po zakończeniu II wojny światowej, ludności polskiej z terenów K. na tereny zachodnie włączone do Państwa Polskiego w tym między innymi tereny G.. Przed wojną rodzina G. S. i sam wnioskodawca posiadali obywatelstwo niemieckie i stąd zapewne objęto ich akcją wysiedleń. Z całą stanowczością, w ślad za Sądem I instancji, należy podkreślić jednak, iż roszczenie wnioskodawcy wywodzone z tych okoliczności nie znajduje oparcia w przepisach Ustawy z dnia 23 lutego 1991r., gdyż G. S. nie wykazał, by wysiedlenie go z domu rodzinnego w 1945r. oraz pozbawienie możliwości korzystania z gospodarstwa rolnego w jakikolwiek

sposób łączyło się z prowadzoną przez niego walką na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Podobnie brak jest dowodów potwierdzających, że opuszczenie Polski i wyjazd G. S. w 1972r. do Niemiec oraz zrzeczenie się na rzecz Skarbu Państwa własności nieruchomości w Ł. było związane z represjami stosowanymi wobec wnioskodawcy za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego lub z powodu takiej działalności. Wymaga zaakcentowania, iż ciężar udowodnienia okoliczności faktycznych potwierdzających uprawnienie do dochodzenia roszczeń określonych w Ustawie z dnia 23 lutego 1991r. spoczywał na wnioskodawcy. Wyszczególnione we wniosku działania wyrażające się w sprzeciwie przeciwko kolektywizacji wsi, obowiązkowym dostawom oraz „aktywnej walce o poprawę jakości życia społeczności lokalnej”, wbrew zapatrywaniom, które wynikałyby z treści apelacji, nie stanowią działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w rozumieniu art. 8 ust. 2 a Ustawy z dnia 23 lutego 1991r. Nadto wnioskodawca na poparcie swoich twierdzeń nie przedstawił dowodów, a jedyny przesłuchany w sprawie świadek – E. C. w swoich zeznaniach nie potwierdziła okoliczności podnoszonych we wniosku. W zaskarżonym wyroku nie sposób doszukać się więc błędów w ustaleniach faktycznych, zaś podniesione w apelacji argumenty stanowią wyłącznie nieskuteczną polemikę z ustaleniami Sądu, szczególnie że autor apelacji w żaden sposób nie wykazał, by Sąd merytoryczny dokonując oceny materiału dowodowego dopuścił się jakichkolwiek błędów logicznych, które w efekcie wywołałyby błędne ustalenia faktyczne. Sąd Okręgowy w Gliwicach słusznie wskazał również, iż opuszczenie przez wnioskodawcę granic Polski w 1972r. miało już miejsce poza okresem wyznaczonym w przepisie art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991r., zaś G. S. otrzymał w Niemczech odszkodowanie za mienie pozostawione w Polsce. Na marginesie należy zauważyć, że gdyby zasadności roszczenia z tytułu wyjazdu wnioskodawcy w 1972r. do Niemiec i pozostawienia w Polsce majątku upatrywać w ewentualnych represjach stosowanych wobec niego z tytułu działań przejawiających się w oporze przeciwko kolektywizacji wsi i obowiązkowym dostawom, z którymi miały łączyć się również jego skazania przez Sąd Rejonowy w Gliwicach, podstawę prawną ich dochodzenia stanowiłby art. 8 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lutego 1991r. Przepis ten nie znajduje jednak zastosowania, gdyż jak już wcześniej wskazano, prawomocnym postanowieniem z dnia 3 stycznia 2011r. sygn. IV Ko 76/09 Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalił wniosek w przedmiocie stwierdzenia nieważności orzeczeń Sądu Rejonowego w Gliwicach w sprawach sygn. III Kp 785/52 i III Kp 1176/54.

W świetle powyższych rozważań, Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy zaskarżony wyrok. O kosztach sądowych za postępowanie odwoławcze orzeczono na podstawie art. 13 Ustawy z dnia 23 lutego 1991r.